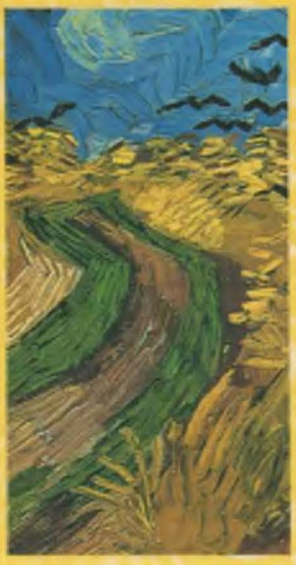
ANTONIN ARTAUD

VAN GOGH

Türkçesi: Ahmet D. Soysal

Nisan

ANTONIN ARTAUD

VAN GOGH, TOPLUMUN İNTİHAR ETTİRDİĞİ

VAN GOGH
LE SUICIDÉ DE LA SOCIÉTÉ

NİSAN 22

kapak **NİLGÜN ÖNEŞ**

birinci basım EYLÜL 1991

hazırlık BOYUT GRAFİK
basım KENT BASIMEVİ
TEL: (1) 5280815

1991 © NİSAN YAYINLARI

adres Pusula Productions LTD.
5. Gazeteciler Sitesi A 9 / 1
Levent İstanbul 80630
Tel: (1)1695840 Fax: (1)1697250

dağıtım Babıâli Cad. Sıhhiye Ap. 19 / 12
Cağaloğlu İstanbul 34410 Tel: (1) 5285718

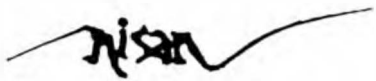
PUSULA

ISBN 975-7496-18-9

ANTONIN ARTAUD

VAN GOGH,
TOPLUMUN İNTİHAR ETTİRDİĞİ

TÜRKÇESİ
AHMET DENİZ SOYSAL

GİRİŞ

Van Gogh'un akıl sağlığından sözedilebilir, o ki, hayatı boyunca sadece bir elini pişirmiş ve bundan başka da bir kez sol kulağını kesmekten öteye gitmemiştir,

her gün, yeşil salçada pişirilmiş vajina ya da ana rahminden çıktığında toplanmış kırbaçlanıp azdırılan yeni doğmuş bebek organı yenilen bir dünyada.

Ve bu bir imge değildir ama bütün yeryüzü boyunca sık sık ve güncel olarak tekrarlanan ve desteklenen bir olgudur.

Böylelikle, bu açıklama ne kadar çılgınca görünürse görünsün, şimdiki hayat eski adilik, anarşi, düzensizlik, sayıklama, bozukluk, kronik delilik, burjuva durgunluk, ruhsal çarpıklık (çünkü insan değil de dünya bir anormal olmuştur), istenmiş namussuzluk ve çarpıcı yalancı sofuluk, soylu herşeyin pis aşağılanması,

bütünüyle, ilkel bir haksızlığın gerçekleşmesi üstüne kurulu bir düzenin talebi,

sonunda örgütlü cinayet
atmosferi içinde kendini korumaktadır.

Herşey kötü gitmektedir çünkü hasta bilincin şu saatte hastalığından çıkmamakta büyük yararı vardır.

Ve böylece, çürümüş bir toplum, kâhinlik yeteneklerinden rahatsız olduğu kimi üstün açıkgörürlüklerin araştırmalarından kendini sakınmak için psikiyatriyi keşfetmiştir.

Gérard de Nerval deli değildi ama öyle olmakla suçlandı, yapmaya hazırlandığı kimi önemli açıklamaları değersiz kılmak için,

ve suçlanmaktan başka, bir de kafasına vuruldu, bir gece kafasına fiziksel olarak vuruldu, açıklayacağı korkunç olayların belleğini kaybetmesi için, ve onlar, bu darbenin etkisiyle, onda doğaüstü düzleme geçtiler, çünkü onun bilincine karşı gizlice birleşmiş bütün toplum, o anda onların gerçekliğini ona unutturacak kadar güçlü oldu.

Hayır, van Gogh deli değildi, ama resimleri suda yanan ateşlerdi, atom bombalarıydı, ki görüş açıları, o çağda ortalığı kasıp kavuran diğer resimlerin yanında, ikinci İmparatorluk burjuvazisinin ve III. Napoléon'unkilerin olduğu kadar Thiers'in, Gambetta'nın, Félix Faure'un polislerinin kurtçuk konformizmini ağır biçimde rahatsız edebilecek nitelikteydi.

Çünkü van Gogh'un resmi, törelerin belirli bir konformizmine değil, kurumlarınkine saldırır. Ve dış doğa bile, mevsimleriyle, gel git'leriyle ve gün tün eşitliği fırtınalarıy-

la, van Gogh'un yeryüzünden geçişinden sonra, aynı evrensel çekimi koruyamaz.

Dahası, toplumsal düzlemde, kurumlar parçalanmaktadırlar ve tıp da işe yaramaz ve havayla bozulmuş ceset şekline bürünür, o ki van Gogh'un deli olduğunu açıklamıştır.

Çalışan van Gogh'un açıkgörürlüğü karşısında, psikiyatri artık sadece kendilerinin de takıntıları olan ve kendileri de eziyet gören goriller sığınağıdır, onlar ki insan korkusunun ve boğulmasının en feci durumlarını dindirmek için sadece gülünç bir terminolojiye sahiptirler,

bozuk beyinlerinin lâyık ürünü olan.

Gerçekten, bir tek psikiyatr bile yoktur ki tanınmış bir sapkın olmasın.

Ve psikiyatrların kökleşmiş sapkınlığı kuralının hiçbir istisnayı kabul edebileceğini sanmıyorum.

Ben bir tanesini tanıyorum, isyan etmişti birkaç yıl önce, içinde bulunduğu yüce reziller ve patentli düzenbazlar grubunun bütününü toplu halde böyle suçladığımı görmek düşüncesine.

Ben, bay Artaud, dedi bana, bir sapkın değilim, ve hadi bakalım, size meydan okuyorum, suçlamanızı yöneltmek için dayandığınız unsurlardan bir tekini bana gösterin, görelim.

Unsur olarak sizi göstermem yeter, doktor L.[1],

pis suratınızda izini taşımaktasınız,

iğrenç adi yaratık.

O, cinsel avını dilinin altına sokup onu sonra bademi

olarak döndürenin - belirli bir şekilde incir yapmak için - çapa suratıdır.

Bunun adı, dünyalığını doğrultmak ve kendi maydanozunu seçmektir.

Eğer cinsel birleşmede, bildiğiniz belirli bir şekilde, gırtlak deliğinden gurk gurk etmeye, ve aynı anda boğazdan, yemek borusundan, sidik yolundan ve anus'dan guruldamaya erişemediyseniz,

tatmin olmuş sayamazsınız kendinizi.

Ve iç organik sıçrayışınızda almış olduğunuz bir kıvrım vardır, cisimleşmiş tanığı mide bulandırıcı bir fuhuşun,

onu ki beslemektesiniz, yıldan yıla, gitgide daha fazla, çünkü toplumsal olarak kanunun hükmüne girmez,

ama başka bir kanunun hükmüne girer ki orda bütün incitilmiş bilinç acı çekmektedir, çünkü siz böyle davranarak onun soluk almasını engellemektesiniz.

Çalışan bilincin sayıkladığına karar veriyorsunuz, onu diğer yandan iğrenç cinselliğinizle boğazlamaktayken.

Ve işte zavallı van Gogh'un iffetli olduğu düzlem budur,

bir meleğin ya da bir bakirenin olamayacağı kadar iffetli, çünkü asıl onlardır

kışkırtan

ve başlangıçta besleyen, büyük makinasını günahın.

Belki de zaten, doktor L., haksız meleklerin soyundansınız, ama lütfen rahat bırakın insanları,

van Gogh'un her çeşit günahtan arınmış vücudu, deli-

likten de arınmıştı, ki onu zaten bir tek günah getirir.

Ve ben katolik günaha inanmıyorum,

ama erotik suça inanıyorum, ondan ki yeryüzünün bütün dahileri,

tımarhanelerin sahici delileri sakmmışlardır,

ya da o zaman sahici deli değildiler.

Ve nedir sahici bir deli?

İnsan onurunun yüce bir fikrine karşı davranmaktansa, toplumsal olarak anlaşıldığı anlamda deli olmayı tercih etmiş insandır.

Böylece, toplum, kurtulmak ya da kendini korumak istediği herkesi tımarhanelerinde boğazlatmıştır, bazı ulu pislikler konusunda kendisiyle suç ortaklığı yapmayı reddetmiş kişiler olarak.

Çünkü bir deli, toplumun dinlemek istememiş olduğu ve dayanılmaz gerçekler söylemesini engellemek istemiş olduğu bir insandır da.

Ama, bu durumda, içeri kapatma onun tek silahı değildir, ve insanların hemfikir toplaşması, kırmak istediği iradelerin hakkından gelmek için başka yollara sahiptir.

Kır büyücülerinin küçük büyülemelerinin dışında, bütün uyarılmış bilincin dönem dönem katıldığı muazzam toplu büyüleme hareketleri vardır.

Böylece, daha yumurtası kabuğunda bir savaş, bir devrim, bir toplumsal kargaşa durumunda, birlik olmuş bilinç sorgulanır ve kendini sorgular, yargısını da duyurur.

Onun, kimi yankı uyandıran bireysel durumlarla ilgili olarak da doğurtulduğu ve kendinden çıkartıldığı olabilir.

Böylece, Baudelaire, Edgar Poe, Gérard de Nerval, Nietzsche, Kierkegaard, Hölderlin, Coleridge ile ilgili, üstünde herkesin anlaştığı büyülemeler olmuştur,

ve van Gogh'la ilgili de olmuştur.

Bu gündüz meydana gelebilir, ama genellikle, tercihen, gece meydana gelir.

Böylece, acayip güçler kaldırılıp getirilmektedir yıldızlı gökyüzüne, kişilerin çoğunun kötü tininin zehirli saldırganlığının, bütün insan solukalışı üstünden, oluşturduğu şu bir çeşit karanlık kubbeye.

Böylece, yeryüzünde çırpınmış ender açıkgörür iyi niyetler, gündüzün ve gecenin bazı saatlerinde, kendilerini sahici ve uyanık bazı kabus durumlarının dibinde görürler, çevreleri, yakında törelerde açıkça belirdiği görülecek bir çeşit yurttaşlık büyüsünün müthiş emmesiyle, müthiş dokunaçlı baskısıyla sarılmış.

Bir yandan cinselliği, diğer yandan da, zaten, kilise ayinini, ya da başka ruhsal ayinleri, temel ya da dayanak noktası olarak elinde bulunduran bu oybirlikli pisliğin karşısında, motif üstünde bir manzara resmetmek için on iki mum bağlı bir şapkayla geceleyin dolaşmakta sayıklama yoktur;

çünkü nasıl yapacaktı zavallı van Gogh, kendini aydınlatmak için? geçen gün dostumuz, oyuncu Roger Blin'in, haklı olarak belirttiği gibi.

Pişmiş el ise, sadece ve sadece kahramanlıktır,

kesilmiş kulak, dolaysız mantık,

ve, tekrarlıyorum,
kötü niyetini amacına ulaştırmak için
gece gündüz, ve gitgide daha çok, yenilmez olanı yiyen bir dünyaya
bu noktada
çenesini kapamak düşer.

Van Gogh özel bir sayıklama durumundan dolayı ölmemiştir,

ama başlangıçtan beri bu insanlığın haksız tininin çevresinde çırpındığı bir sorunun bedensel olarak zemini olmaktan dolayı ölmüştür.

Tenin tine, ya da bedenin tene, ya da tinin her ikisine üstünlüğü sorununun.

Ve nerdedir bu sayıklamada insan benliğinin yeri?

Van Gogh kendisininkini bütün hayatı boyunca garip bir enerji ve kararlılıkla aramıştır,

ve bir çılgınlık an'ında, ona varmamanın büyük korkusunda intihar etmemiştir,

ama tersine, ona tam varmıştı ve ne olduğunu, kim olduğunu tam bulmuştu ki toplumun genel bilinci, kendisinden kopmuş olduğundan dolayı onu cezalandırmak için,

onu intihar etti.

Ve van Gogh'la da her zaman olduğu gibi oldu, bir seks partisi, bir kilise ayini, bir tövbe duası, ya da başka bir kutsama, sahibolma, dişi ya da erkek cinlere karışma ayini esna-

sında.

Böylelikle onun bedenine girdi,
bu tövbe edip bağışlanmış,
kutsanmış,
kutlu kılınmış
ve cinlere karışmış
toplum,
onda yeni almış olduğu doğaüstü bilinci sildi, ve, iç ağacının tellerinde bir siyah kargalar taşkını gibi,
ani bir düzey değişikliğiyle onu su altında bıraktı,
ve, onun yerini alarak,
onu öldürdü.

Çünkü modern insanın anatomik mantığıdır, hep sadece cinlere karışmış olarak yaşayabilmiş ve yaşadığını düşünebilmiş olmak.

TOPLUMUN İNTİHAR ETTİRDİĞİ

Salt çizgisel resim beni uzun süredir çılgına çeviriyordu ki çizgiler ya da biçimler değil ama durgun doğanın sanki sarsıntı durumunda şeylerini resmeden van Gogh'la karşılaştım.

Ve onlar da durgun.

Sanki herkesin kapalı sözlerle sözettiği, ve bütün yeryüzü ile şimdiki hayatın aydınlatmak için burunlarını sokmalarından beri daha karanlık duruma gelen o durgunluk gücünün korkunç bıçkı darbesi altında gibi.

Oysa, kendi lobut darbesiyle, gerçekten lobut darbesiyle durmaksızın vurmaktadır van Gogh doğanın bütün şekillerine ve nesnelere.

Van Gogh'un çivisiyle taranmış
manzaralar düşman tenlerini
karnı deşilmiş kıvrımlarının hırçınlığını gösterirler,
ki diğer yandan hangi acayip güç dönüşümdedir, bilinmez.

Van Gogh'un tablolarının bir sergisi hep önemli bir

an'dır tarihte,

resmedilmiş şeylerin tarihinde değil, ama kısaca tarihsel tarihte.

Çünkü van Gogh'un - gün ışığına çıkmış,
bir serginin duvarlarında
görülmeye,
duyulmaya, dokunulmaya,
koklanmaya sunulmuş -
sonunda güncelliğe yepyeni fırlatılmış, dolaşıma yeniden sokulmuş
bir resmi kadar
havanın monad'larını geri döndüren, şeylerin nevrotik yazgısı fama fatum'un ters şeklinin boynunu büken açlık, salgın, volkan patlaması, zelzele, savaş yoktur.

Orangerie Sarayındaki son van Gogh sergisinde, zavallı ressamın bütün büyük tualleri yer almıyor. Ama orada olanlar arasında, yeterli sayıda lal rengi bitki tutamlarıyla süslü fır dönen geçitler, bir porsuk ağacının açtığı çukur yollar, saf altından buğday yığınları üstünde dönen morumsu güneşler, Sakin Baba[2] ve van Gogh tarafından van Gogh portreleri bulunmakta,

anımsatmak için hangi sefil nesne, kişi, malzeme, unsur yalınlığından

çıkarmış olduğunu van Gogh'un bu org şarkılarını, havai fişeklerini, atmosfer yortularını, sonu gelmeyen ve zaman dışı bir dönüşümün o "Sihirli Taşı"nı.

Ölümünden iki gün önce resmedilmiş bu kargalar, tıp-

kı öbür tualleri gibi, ona belirli bir ölüm sonrası ününün kapısını açmamışlardır, ama onlar resmedilmiş resme ya da daha doğrusu resmedilmemiş doğaya olanaklı bir öte'nin, olanaklı bir sürekli gerçekliğin gizli kapısını açmaktadırlar - gizemli ve uğursuz bir öte'nin van Gogh tarafından açılan kapısı arasından.

Olağan değildir görmek, bir insanın, karnında onu öldürmüş tüfek atışıyla, bir tual üstüne kargalar yığmasını, altında belki kurşuni mor olan, ama boş olduğu kesin, toprağın şarap tortusu renginin buğdayların pis sarısıyla çılgınca çarpıştığı bir ovayla.

Ama van Gogh'tan başka hiçbir ressam onun gibi, kargalarını resmetmek için, akşamın inen ışığına yakalanmış karga kanatlarının bu yer mantarı siyahını, bu "zengin yemek" ve aynı anda sanki dışkısal gibi olan siyahını bulmayı başaramamıştır.

Ve neden yakınmakta aşağıda toprak, kanatları altında *gösterişli* kargaların, ki herhalde tek van Gogh için gösterişli, ve, diğer yandan, artık ona dokunmayacak bir acının şatafatlı habercisi?

Çünkü buraya kadar hiç kimse toprağı şu kirli çamaşır yapmamıştı, şarapla burulmuş ve bulanmış kana.

Tablonun göğü çok alçaktır, ezik,
morumsu, yıldırımdan kenar yollar gibi.
Boşluğun alışılmamış karanlık püskülü, şimşek sonrası yükselen.

Van Gogh kargalarını, intihar etmiş insan dalağının si-

yah mikropları gibi üst kısmın birkaç santimetre yakınına ve *sanki tualin altından gibi* bırakmıştır,

siyah bıçak yarası boyunca çizginin, onda ki, zengin tüylerinin çırpışı yeryüzü fırtınasının çalkantısı üstünde yukarıdan bir soluk kesilmesinin tehditlerini dayandırmaktadır.

Oysa bütün tablo zengindir.

Zengin, görkemli ve sakin, tablo.

Onurlu eşliği ölüme - hayatı boyunca o kadar çok sarhoş güneş döndürmüş olanın sürgünden kaçış halinde o kadar çok tahıl yığını üstünde, ve, umutsuz, karnında bir tüfek atışı, bir manzarayı kan ve şarapla kaplamadan, toprağı hem sevinçli hem karanlık, ekşi şarap ve bozuk sirke tadında son bir sübyeyle ıslatmadan edememiş olanın.

İşte böylece van Gogh'un yaptığı son tualin ton'u, o ki diğer yandan resmi hiç aşmamıştır, en patetik, tutkusal ve tutkulu elizabet dramının keskin ve barbar tınısını çağrıştırmaktadır.

İşte beni en çok çarpan budur van Gogh'ta, ki ressamların en ressamıdır, ve, resim denilen ve olandan daha öteye gitmeyerek, anekdot'a, öyküye, dram'a, imgeli eyleme, öznenin ya da nesnenin iç güzelliğine başvurmak adına tüp'ten, fırçadan, *motif* ile tual'in çerçevesinden çıkmayarak doğayı ve nesneleri öyle bir şekilde tutkulandırmaya erişmiştir ki Edgar Poe'nun, Herman Melville'in, Nathanael Hawthorne'un, Gérard de Nerval'ın, Achim von Arnim'in ya da Hoffmann'ın herhangi hayret verici

masalı, psikolojik ve dramatik düzlemde onun üç ku-

ruşluk tualleri kadar şey söylemez,
tualleri ki hemen hemen hepsi, zaten, ve sanki kasıtlı olarak, küçük boyuttadırlar.

Bir iskemle üstünde bir el şamdanı, örülmüş yeşil ekin sapından bir koltuk,
koltuk üstünde bir kitap,
ve işte dram aydınlatılmış vaziyette.
Girecek olan kim?
Gauguin mi yoksa başka bir hayalet mi?

Saman koltuk üstündeki yanmış şamdan, söylendiğine göre, van Gogh'un ve Gauguin'in iki karşıt kişiliğini ayıran ışıklı çizgiyi belirtmektedir.

Tartışmalarının estetik nesnesi, eğer anlatılacak olursa, fazla ilginç gelmez herhalde, ama van Gogh ve Gauguin'in tabiatları arasında insani bir bölünmeyi ortaya koysa gerek.

Sanıyorum ki Gauguin, sanatçının simgeyi, mitos'u araması gerektiğini, hayatın şeylerini mitos'a kadar büyütmesi gerektiğini düşünüyordu,

oysa van Gogh, mitos'un hayatın en basit şeylerinden çıkarılmasının bilinmesi gerektiğini düşünmekteydi.

Ve ben de düşünüyorum ki bunda kesinlikle haklıydı.

Çünkü gerçeklik feci bir şekilde üstündür her hikayeden, her masaldan, her tanrıdan, her gerçeküstülükten.

Yeterli olan, onu yorumlamasını bilmek dehasına sa-

hip olmaktır.

Ki bunu zavallı van Gogh'tan önce hiçbir ressam yapmamıştır,

ondan sonra da hiçbir ressam yapmayacaktır,

çünkü sanıyorum ki bu kez,

tam bugün,

işte şimdi,

şu şubat 1947 ayında,

gerçekliğin ta kendisi,

gerçekliğin mitos'unun ta kendisi, mitos'sal gerçekliğin ta kendisi, vücuda girmektedir.

Böylece, van Gogh'tan beri hiç kimse büyük zili, insan-üstü, *sürekli olarak* insan-üstü tınıyı sarsmasını bilememiştir, ki onun geri püskürtülmüş emrine göre gerçek hayatın nesneleri tınlamaktadırlar,

onların su kütlesinin kabarmasını anlamak için kulağımızı yeterince açık tutmasını bildiğimizde.

İşte böylece şamdanın ışığı tınlamaktadır, yeşil ekin sapından koltuğun üstünde yanmış şamdanın ışığı tınlamaktadır uyumuş bir hastanın vucudu önünde seven bir vucudun soluması gibi.

Garip bir eleştiri gibi tınlamaktadır o, derin ve şaşırtıcı bir yargı gibi, sanki kararını van Gogh'un bizim daha sonra, çok daha sonra, varsaymamızı sağlayacağı, ekin sapından koltuğun menekşe ışığı tabloyu kaplamayı bitirdiğinde.

Ve büyük yan koltuğun, yeşil ekin sapından ayrık eski koltuğun çubuklarını yiyen o leylak ışık kesiğini farketmemek olanaksızdır, o hemen farkedilmese de.

Çünkü odağı başka yere yerleştirilmiş gibidir ve kaynağı garip bir şekilde karanlıktır, tek van Gogh'un, kendi üstünde, anahtarını koruduğu bir giz gibi.

Eğer van Gogh otuz yedi yaşında ölmeseydi ? kendime resmin hangi yüce başyapıtlarla zenginleşeceğini söylemek için Büyük Ağlayan Kadın'a başvurmuyorum,

çünkü, "Kargalar"dan sonra, van Gogh'un bir tablo daha yapmış olacağına kendimi inandıramam.

Bence o otuz yedi yaşında öldü çünkü ne yazık ki bir kötü tin'le bağlanmış insan hikayesinin - yürek karartıcı ve çileden çıkaran hikaye - sonuna gelmişti.

Çünkü kendiliğinden, kendi deliliğinin acısından terketmemiştir van Gogh hayatı.

Ölümünden iki gün önce, psikiyatr kesilmiş doktor Gachet adını alan, ve ölümünün dolaysız, etkin ve yeterli nedeni olan kötü tin'in baskısı altında terketmiştir.

Van Gogh'un kardeşine yazdığı mektupları okurken, kesin ve içten inancına vardım, "psikiyatr" doktor Gachet'nin aslında ressam van Gogh'tan nefret ettiğinin, ve ondan ressam olarak, ama herşeyin üstünde dahi olarak nefret ettiğinin.

Hem doktor hem de dürüst insan olmak aşağı yukarı imkansızdır, ama aynı zamanda en tartışılmaz deliliğin damgasını taşımadan psikiyatr olmak namussuzca olanaksızdır: güruha yakalanmış her bilim adamını, her dahinin bir çeşit doğuştan ve yaradılıştan düşmanı yapan, güruhun o eski soya çekme refleksine karşı koyamamak deliliğinin.

Tıp, kötülükten doğmuştur, eğer hastalıktan doğmadıysa, ve, tersine, kendine bir varoluş sebebi vermek için hastalığı bütünüyle kışkırtmış ve yaratmışsa; ama psikiyatri kötülüğü hastalığın kaynağında tutmak istemiş, ve böylece dehanın kökeninde olan hak arayan başkaldırı atılımını temelinden kovmak için kendi hiçliklerinden bir çeşit isviçreli muhafız çekip çıkarmış varlıkların ayaktakımı gürühundan doğmuştur.

Her çılgın insanda anlaşılmamış bir dahi vardır, kafasında parlayan fikrin herkesi korkuttuğu, ve hayatın kendisine hazırlamış olduğu boğazlamalara bir çıkışı ancak sayıklamada bulabilmiş.

Doktor Gachet van Gogh'a resmini düzeltmek için orada olduğunu söylemiyordu (Rodez tımarhanesinin başhekimi doktor Gaston Ferdrière tarafından bana şiirimi düzeltmek için orada olduğunun söylendiğini duyduğum gibi), ama onu motif üstünde resim yapmaya gönderiyordu, düşünmek acısından kurtulmak için bir manzaraya gömülmeye.

Sadece, van Gogh başını çevirir çevirmez, doktor Gachet onda düşüncenin değiştirgecini kapıyordu.

Kötülük düşünmüyormuşcasma, ama zararsız gibi görünen bir şeyin o değer vermeyici burun kıvırmalarından biriyle, onda ki yeryüzünün bütün burjuva bilinçdışı yüz kez geriye püskürtülmüş bir düşüncenin eski büyüsel gücünü kaydetmiştir.

Bunu yaparak, doktor Gachet ona sadece sorunun acısını yasaklamıyordu,

ama kükürtlü tarlayı da,

tek geçidin girtlağında dönen çivinin sıkıntısını da yasaklıyordu,

onunla ki van Gogh,

tetanoz edilmiş olarak,

van Gogh, soluğun uçurumunda dayanaksız olarak,

resim yapmaktaydı.

Çünkü van Gogh feci bir duyarlıktı.

Bundan emin olmak için, onun hep soluk soluğa, ve bazı yanlarıyla da büyüleyici gibi olan kasap yüzüne bakmak yeterlidir.

Sanki durulmuş ve şimdi işi bırakmış antik bir kasabınki gibi, bu kötü aydınlatılmış yüz beni izlemektedir.

Van Gogh bir çok tual'de kendini temsil etmiştir, ve, onlar ne kadar iyi aydınlatılmış olurlarsa olsunlar, hep bende onlara ışık konusunda yalan söyletildiğinin, van Gogh'tan kendi içinde yolunu kazması ve çizmesi için zorunlu olan bir ışığın alındığının acı izlenimi olmuştur.

Ve bu yolu da, kuşkusuz, doktor Gachet değildi, ona gösterebilecek olan.

Ama, söylediğim gibi, yaşayan her psikiyatr'da tiksindirici ve pis bir soyaçekim vardır, karşısındaki her sanatçıda, her dahide, ona bir düşman gösteren.

Ve biliyorum ki doktor Gachet, tarihte, tedavi ettiği ve sonunda evinde intihar eden van Gogh'un karşısında, onun yeryüzündeki son dostu, bir çeşit tanrının gönderdiği avundurucu anısını bırakmıştır.

Oysa ben her zamankinden daha çok düşünmekteyim ki, Auvers-sur-Oise'lı doktor Gachet'ye borçlu olmuştur van Gogh, o gün, Auvers-sur-Oise'da intihar ettiği gün,

borçlu olmuştur, diyorum, hayatı terketmesini,

çünkü van Gogh, kendilerine her koşulda, daha ötesini, olguların dolaysız ve görünürdeki gerçeğinden sonsuz ve tehlikeli bir şekilde daha ötesini görmeyi sağlayan üstün açıkgörürlüğe sahip tabiatlardan biriydi.

Bilincin tutmaya alıştığı bilinçten daha ötesini demek istiyorum.

Sanki yolunmuş kasap gözlerinin dibinden, van Gogh kendini, vakit geçirmeksizin, doğayı nesne olarak ve insan vucudunu tencere ya da pota olarak alan o karanlık simya işlemlerinden birine vermekteydi.

Ve biliyorum ki doktor Gachet, bunun onu yorduğunu düşünürdü hep.

Bu da onda basit bir tıbbi tasanın etkisi değildi,

ama itiraf edilmemiş olduğu kadar bilinçli bir kıskançlığın itirafıydı.

Çünkü van Gogh meczup kuruntusunun o aşamasına gelmişti ki, düzensiz durumdaki düşünce geriye akmaktadır istila eden deşarj'lar karşısında,

ve düşünmek, kendini aşındırmak değildir artık,

ve yoktur artık,

ve sadece *vücut toplamak* kalmıştır, demek istiyorum ki

VÜCUTLAR YIĞMAK.

Gök cisimlerinin dünyası değildir artık, dolaysız yaratınınkidir, bilincin ve beynin ötesinden böylece yeniden ele alınan.

Ve ben hiç görmedim beyinsiz bir vucudun, hareketsiz duvar bölmeleriyle yorulduğunu.

Hareketsiz'in duvar bölmeleri şu köprüler, şu ayçiçekleri, şu porsuk ağaçları, şu zeytin hasatları, şu ot biçimleri. Artık kımıldamıyorlar.

Öyle durup kalmışlar.

Ama kim onları daha katı olarak düşleyebilir, içine girilmez sıçramalarının mührünü sökmüş diri diri bıçak darbesi altında?

Hayır, bir duvar bölmesi, doktor Gachet, kimseyi yormamıştır hiç. Onlar, öfkeden kendinden geçmiş insan güçleridir, kımıldatmadan duran.

Ben de zavallı van Gogh gibiyim, artık düşünmüyorum, ama her gün daha yakından müthiş içsel kaynamalar yönetmekteyim, ve herhangi bir tıbbın gelip de beni kendimi yoruyorum diye kınamasını görmek sahiden ilginç olur.

Van Gogh'a bir miktar para verilmesi gerekiyormuş, ve bu konuda, hikayenin anlattığına göre: van Gogh, birkaç gündür, sabırsızlanıyormuş.

Hep gerçeğin bir kerte üstünde olan yüksek tabiatların eğilimidir, herşeyi kötü bilinçle açıklamak,

hiçbirşeyin tesadüfen olmadığına, ve kötü olarak meydana gelen herşeyin bilinçli, akıllı ve anlaşmış bir kötü niye-

tin etkisiyle meydana geldiğine inanmak.

Ki buna psikiyatr'lar hiç inanmaz.

Ki buna dahiler hep inanır.

Hasta olduğumda, bu büyülendiğimdendir, ve hasta olduğuma inanamam, diğer yandan birinin sağlığımı benden almakta çıkarı olduğuna ve sağlığımdan yararlandığına inanmazsam.

Van Gogh da büyülendiğine inanıyordu, ve bunu söylüyordu.

Ve ben de yetkili bir şekilde onun öyle olduğuna inanıyorum, ve nereden, nasıl olduğunu bir gün söyleyeceğim.

Ve doktor Gachet o gülünç kaba gardiyan oldu, o kanlı irinli gardiyan, ceketi gök mavisi ve çarşafı parıltılı, bütün sağlıklı fikirlerini almak için zavallı van Gogh'un karşısına konulmuş. Çünkü sağlıklı olan bu görüş tarzı oybirliğiyle yayılmış olsaydı, toplum artık yaşayamazdı, ama ben biliyorum yeryüzünün hangi kahramanlarının orada özgürlüğüne kavuşacağını.

Van Gogh vaktinde silkmesini bilmedi, o bir çeşit vampirizmini ailenin, ressam van Gogh'un dehasının resim yapmakla yetinmesinden - aynı zamanda meczup kişiliğinin bedensel ve fiziksel gelişmesi için zorunlu olan devrimi talebetmeden - çıkarı olan.

Ve doktor Gachet ile van Gogh'un kardeşi Théo arasında, kaç tane o pis kokan uzlaşma görüşmelerinden oldu, ailelerle tımarhanelerin başhekimleri arasında gerçekleşen, onlara getirdikleri *hasta* konusunda.

– Denetleyin onu, bütün bu fikirlere sahip olmasın artık; duyuyor musun, doktor söyledi, bütün bu fikirleri kaybetmek lazım; sana acı veriyor, eğer bunu düşünmeye devam edersen, ömür boyu kapalı kalacaksın.

– Ama hayır, bay van Gogh, kendinize gelin bakalım, bunlar tesadüftür, ve sonra hiçbir zaman iyi olmamıştır İnayet'in sırlarına böyle bakmak istemek. Bay Bilmem Kim'i tanıyorum, çok iyi insandır, zulüme uğrama fikriniz yeniden başgösterdiği için inanıyorsunuz onun böyle gizlice büyü yaptığına.

– Bu miktarın ödeneceği konusunda size söz verildi, o ödenecektir. Bu gecikmeyi kötü niyete bağlamakta böyle diretmeyi sürdüremezsiniz.

Bunlar hiçbirşey değilmiş gibi olan o yumuşak saf psikiyatr konuşmalarındandır, ama kalbin üstünde küçük siyah bir dilin izi gibi bir şey bırakırlar, zehirli bir semenderin zararsız küçük siyah dili.

Ve bazen daha fazlası gerekmez bir dahiyi intihara sürüklemek için.

Kalbin, çıkmazı öyle feci bir şekilde hissettiği günler gelir ki, o, kafasının üstüne bir bambu darbesi yer sanki, o artık geçemeyeceği düşüncesi.

Çünkü doktor Gachet'yle bir konuşma sonrasında değil mi ki van Gogh, hiçbirşey yokmuş gibi, odasına girdi ve intihar etti.

Ben de bir tımarhanede dokuz yıl geçirdim ve hiç intihar takıntım olmadı, ama biliyorum ki sabahleyin, ziyaret saatinde, bir psikiyatr'la yaptığım her konuşma, bana ken-

dimi asmak isteğini verirdi, onu gırtlaklayamayacağımı hissettiğimden.

Ve Théo belki maddi olarak kardeşine karşı çok iyiydi, ama bu onu sayıklayan, meczup, sanrılı sanmasını engellemiyordu, ve o, sayıklamasında onu izlemek yerine,

sakinleştirmeye çaba harcamaktaydı.

Sonra da pişmanlıktan ölmüşse, bunun ne önemi var?

Van Gogh'un dünyada en çok bağlı olduğu şey, kendi ressam fikriydi, kendi korkunç fanatik, kıyametsel meczup fikri.

Dünyanın, onun kendi ana kalıbının emrine girmesi gerektiği; meydanda gerçekleşen karanlık bayram ritm'ini - ki sıkıştırılmış ve anti ruhsal - yeniden alması gerektiği; ve, herkesin önünde, potanın aşırı ısıtmasına yeniden konulması gerektiği fikri.

Bu demektir ki kıyamet, tamamlanmış bir kıyamet, şu saatte, büyük ızdırap çeken ihtiyar van Gogh'un tual'lerinde saklı bulunmaktadır, ve yeryüzünün de başı ve ayaklarıyla saldırmak için ona ihtiyacı vardır.

Herkes aslında cehennemden çıkmak için yazmıştır, ya da resim yapmıştır, heykel yapmıştır, taslak yapmıştır, kurmuştur, bulmuştur.

Ve, cehennemden çıkmak için, bu sakin çırpınanın doğalarını, İhtiyar Brueghel'in ya da Jérôme Bosch'un kaynaşan kompozisyonlarından daha çok seviyorum, onlar ki, onun karşısında, sadece sanatçıdırlar, van Gogh'un yanılmamak için çabalayan zavallı bir kör cahil olduğu yerde.

Ama nasıl anlatmalı bir bilim adamına diferansiyel hesapta, kuantum teorisinde, ya da gün tün eşitliği an'mın erken gelmesinin müstehcen ve öylesine bönce dinsel sınavlarında kesin olarak düzeni bozulmuş bir şey olduğunu, - van Gogh'un, yatağının seçilmiş bir köşesinde öylesine yumuşakça köpüklendirdiği şu karides pembesi ayak örtüsünden dolayı; Véronèse yeşili küçük isyandan dolayı, şu kayığın suya batmış gök mavisi, önünde Auvers-sur-Oise'lı bir çamaşırcı kadının işini bırakıp doğrulduğu; dipte, orada, ucu sivri, köyün çan kulesinin gri açısının arkasında vidalanmış şu güneşten dolayı da; önde, şu kocaman toprak kütlesi ki, müziğin ön plan'ında, buz tutacağı dalgayı aramakta.

o vio profe
o vio proto
o vio loto
o théthé

Van Gogh'un bir tablosunu betimlemek, neye yarar! Başka biri tarafından denenen hiçbir betimleme, van Gogh'un kendisinin yaptığı basit doğal nesneler ve renkler sıralaması değerinde olamaz,

büyük ressam olduğu kadar büyük yazar da, betimlenen yapıtla ilgili en şaşırtıcı sahiciliğin izlenimini veren.

Resim çizmek nedir? Ona nasıl varılır? O, ***hissettiğimiz*** *ile* ***yapabileceğimiz*** *arasında gibi bulunan görünmez bir demir duvarın içinden kendine bir yol açma eylemidir. Bu duvar nasıl geçilmelidir, çünkü sert vurmak bir işe yaramaz, bu duvar aşındırılmalıdır ve eğeyle geçilmelidir, bence yavaş yavaş ve sabırla.*

8 eylül 1888.

Gece kahvesi *tablomda, kahvenin insanın bütün parasını kaybedebileceği, delirebileceği, cinayetler işleyebileceği bir yer olduğunu anlatmaya çalıştım. Sonunda, yumuşak pembe ile şarap tortusu kan kırmızısı kontrastlarıyla, yumuşak Louis XV ve Véronèse yeşili ile sert sarı-yeşiller, mavi-yeşiller kontrastlarıyla - bütün bunlar bir cehennem fırını, bir soluk kükürt havasında - bir koltuk meyhanesinin karanlıklarının gücü gibi bir şeyi anlatmaya çalıştım.*

Oysa bir japon eğlencesi görünümü altında ve Tartarin'*in saflığıyla...*

23 temmuz 1890.

Belki Daubigny bahçesinin şu krokisine bakarsın - benim en isteyerek yaptığım tual'lerimden biridir, - ona eski köylü kulübeleri krokisiyle yağmur sonrası uçsuz bucaksız buğdaylı alanlar gösteren iki tane otuzluk tual'in krokilerini ekledim...

Daubigny bahçesi önde yeşil ve pembe otlar. Solda yeşil ve leylak rengi bir çalılıkla beyazımsı yapraklı bir bitki çotuğu. Ortada bir gül kısmı, sağda bir kafes çit, bir duvar, ve duvarın üstünde menekşe yapraklı bir fındık ağacı. Sonra leylaklardan bir çit, sarı yuvarlaklaşmış ıhlamurlar sırası, evin kendisi ta dipte, pembe, damı mavimsi kiremitli. Bir bank ve üç sandalye, sarı şapkalı bir siyah figür ve önde bir siyah kedi. Solgun yeşil gökyüzü.[3]

Böyle yazmak ne kadar kolay görünüyor.

Öyleyse hadi deneyin ve söyleyin bana, Van Gogh'un bir tual'ini yapan kişi olmayarak, onu bu küçük mektuptaki kadar basit, kuru, nesnel, kalıcı, geçerli, sağlam, kapalı, kütlesel, sahici ve mucizevi bir şekilde betimleyebilir misiniz.

(Çünkü ayırıcı ölçüt çivi, bir genişlik ya da kramp değil, yumruğun basit kişisel gücü sorunudur.)

Öyleyse van Gogh'un ardından van Gogh'un bir tablosunu betimlemeyeceğim, ama Van Gogh'un, doğayı yeniden topladığı, onu sanki yeniden terlediği ve terlettiği, kendinden sonra artık doğal görüntülerin oluşmadığı düşünülemeyecek asırlık cisimler ufalanmasını, apostrofların, çiziklerin, virgüllerin, çubukların korkunç cisimsel baskısını tual'leri üstüne demetler halinde, sanki anıtsal renk demetleri halinde saçtığı için ressam olduğunu söyleyeceğim.

Ve kaç tane bastırılmış dirsek vurmasının, tıpkı tıpkısı-

na benzetilmiş göz çarpışmasının, motif'te yakalanmış göz kırpmasının barajını devirmeleri gerekti, gerçekliği işleyen güçlerin ışık akımlarının, sonunda geriye püskürtülmeden, ve sanki tual'e *çekilmeden*, ve kabul edilmeden önce?

Hayalet yoktur tablolarında van Gogh'un, hayal yoktur, sanrı yoktur.

Öğleden sonra saat iki'deki bir güneşin kızgın hakikatıdır.

Azar azar aydınlatılmış ağır bir oluş kabusu.

Kabus'suz ve etkisiz.

Ama doğum öncesinin acısı ordadır.

Islak parlamasıdır bir otlağın, bir buğday fidesi sapının, şurda geri gönderilmeye hazır.

Ki bundan doğa bir gün hesap verecektir.

Toplumun da hesap vereceği gibi, onun vakitsiz ölümünden.

Rüzgar altında eğilmiş bir buğday fidesi, üstünde kanatları, virgül halinde konmuş tek bir kuşun, hangi ressam, ki sadece ressam olmayacak, Van Gogh gibi böylesine yumuşatıcı basitlikteki bir konuyu ele alma cüretini gösterebilirdi ?

Hayır, hayalet yoktur van Gogh'un tablolarında, dram yoktur, konu yoktur, hatta derim ki nesne yoktur, çünkü motif'in kendisi nedir ki ?

Anlatılamaz bir antik müzik motet'inin demir gölgesi

gibi, kendi konusundan umudunu yitirmiş bir tema'nın leitmotiv'i gibi birşey değilse.

Bu görülmüş çıplak ve saf doğadır, ortaya çıktığı şekilde, ona yeterince yaklaşılması bilindiğinde.

Buna tanık, şu eritilmiş altından, eski Mısır'da pişmiş tunçtan manzara, ışıktan öyle çökmüş ki dağılır gibi olan damlar üstüne kocaman bir güneşin dayandığı.

Ve bana bu esrarengiz boğulmuş kadın, yararsız bir kapalılığın cesedi - ki kafası açılmış ve cellat kütüğü üstünde sırrını teslim eden - hissini veren kıyamet, hiyeroglif, hayalet ya da heyecan resmi tanımıyorum.

Bunu derken Sakin Baba'yı, ya da, kolunda, sanki bir paçavracı çengeli gibi, bir şemsiye asılı iki büklüm bir ihtiyarın en son geçtiği o acayip sonbahar yolunu düşünmüyorum.

Onun parlak yer mantarı siyahı kanatlı kargalarını düşünüyorum yeniden.

Buğday tarlasını düşünüyorum yeniden: başak üstü başak, ve herşey söylenmiş oluyor,

önde, birkaç küçük gelincik başıyla, yumuşakça serpilmiş, acı ve sinirli bir şekilde yerleştirilmiş oraya, ve seyrek, bilerek ve öfkeyle noktalanmış ve parça parça edilmiş.

Sadece hayat böyle deri soyulmaları sunmasını bilir, düğmeleri açık bir gömlek altından konuşan, ve bilinmez niçin bakış sağa değil de sola kaymaktadır, kıvırcık ten tepesine.

Ama bu böyledir ve bir olgudur.

Ama bu böyledir ve olur.

Gizli, onun yatak odası da, öyle hoş bir tarzda köylü, ve sanki, manzarada, uzakta, onları saklayan pencerenin ardında titreştiğini gördüğümüz buğdayların şekerlemesini yaptıracak bir kokunun yayıldığı.

Köylü, eski ayak örtüsünün rengi de, bir midye, deniz kestanesi, karides, Güney barbunyası kırmızısı, bir kızıl biber kırmızısı.

Ve şüphesiz van Gogh'un hatasındandır eğer yatağının ayak örtüsünün rengi gerçekte o denli başarılı olduysa, ve görmüyorum hangi dokuyucu onun anlatılamaz sıkılığının yerini değiştirebilirdi, van Gogh'un bu anlatılamaz sıvanın kırmızısını beyninin dibinden tual'ine aktarmasını bildiği gibi.

Ve bilmiyorum sözde kutsal ruhlarının kafasında belalı "Meryem"lerine bir vitrayın aşıboyalı altınını, sonsuz mavisini düşleyen kaç tane cani rahip, havada ayırmasını, havanın sinsi alaycı duvar oyuklarından çekip çıkarmasını bilmişlerdir, şu bütün bir olay olan açık yürekli renkleri, onlarda ki van Gogh'un tual üstünde her fırça darbesi bir olaydan da beterdir.

Bir kez, bu temizcecik bir oda verir, ama hiçbir benedikten'in sağlık alkollerini kıvamına getirmek için artık bulmasını bilemeyeceği bir belsem ya da hoş koku ayna sırı'ndan.

Başka bir kez, kocaman bir güneşin ezdiği sade bir tahıl yığını verir bu.

Sihirli Taş'ı düşündürüyordu bu oda, saydam inciler-

den beyaz duvarıyla, pürtüklü bir tuvalet havlusunun, yaklaşılmaz ve rahatlatıcı eski bir köylü nazarlığı gibi asılı olduğu.

O hafif tebeşir beyazlarından var, eski işkencelerden beter, ve hiçbir zaman, bu tual'deki kadar, zavallı büyük van Gogh'un eski iş yapma titizliği ortaya çıkmaz.

Çünkü budur sahiden bütün van Gogh, gizli ve patetik bir tarzda vurulmuş fırça darbesinin biricik titizliği. Şeylerin sıradan rengi, ama öylesine doğru, öylesine severek doğru ki, onun enderliğine varabilecek değerli taş yoktur.

Çünkü van Gogh sahiden bütün ressamların en ressamı olmuştur, yapıtının kesin yolu ve olanaklarının kesin çerçevesi olarak resmi aşmak istememiş tek ressam.

Ve, diğer yandan, resmi, doğayı temsil etmenin hareketsiz eylemini mutlak olarak aşmış tek ressamdır, mutlak olarak tek, doğanın bu dar temsilinde dönen bir güç, tam kalpten koparılmış bir unsur fışkırtmak adına.

Temsilin altından, bir hava çıkartmıştır, ve onun içine bir sinir kapatmıştır, ki doğada değildirler, ki gerçek doğanın havasından ve sinirinden daha gerçek bir doğaları ve bir havaları vardır.

Görüyorum, bu satırları yazdığım saatte, ressamın kanlı kızıl yüzünün bana doğru geldiğini, karnı deşilmiş ayçiçeklerinden bir duvar içinde,

müthiş bir saydamsız yemen taşı yakıt artıkları, ve lacivert taşı otlakları parlamasında.

Bütün bunlar, kendilerini tane tane gösteren atomların sanki meteorik bir bombardımanı ortasında,

ki van Gogh'un tual'lerini bir ressam gibi, kuşkusuz, ve sadece bir ressam gibi düşündüğünün kanıtı, bir ressam ama,

tam bundan dolayı da,

müthiş bir müzikçi.

Org'cusu, durmuş ve berrak doğada gülen, iki coşma arası yatışmış bir fırtınanın, ama, van Gogh'un kendisi gibi, bu doğa, ayağını kaldırmaya hazır olduğunu göstermekte.

Onu gördükten sonra, herhangi bir resimli tual'e sırt çevrilebilir, bize daha fazla söyleyeceği şey yoktur. Van Gogh'un resminin fırtınalı ışığı, karanlık anlatılarına, onu görmeyi bıraktığımız saatte başlar.

Sadece ressam, van Gogh, daha fazlası değil,

felsefe, mistik, ayin, psikürji ya da litürji yok,

tarih, edebiyat ya da şiir yok,

onun tunç renkli altın ayçiçekleri resmedilmişlerdir; ayçiçekleri gibi resmedilmişlerdir, sadece o kadar, ama doğal halinde bir ayçiçeğini anlamak için, şimdi van Gogh'a dönülmesi gereklidir, tıpkı doğal halinde bir fırtınayı,

fırtınalı bir gökyüzünü,

doğal halinde bir ovayı

anlamak için van Gogh'a dönülmeden yapılamayacağı gibi.

Hava böyle fırtınalıydı Mısır'da ya da sami Juda'nın ovalarında,

belki böyle siyahtı hava Keldani ülkesinde, Moğolistan'da ya da Tibet dağlarında, ki yer değiştirmiş olduklarını kimse söylemiyor bana.

Oysa, gömülmüş bir kemik yığını kadar beyaz, ve üstüne şu eski morumsu göğün dayandığı şu buğday ya da taş ovasına baktığımda, inanamam artık Tibet dağlarına.

Ressam, sadece ressam, van Gogh, salt resmin olanaklarını aldı ve onları aşmadı.

Demek istiyorum ki, resim yapmak için, resmin kendisine sunduğu olanaklardan yararlanmaktan öteye gitmedi.

Fırtınalı bir gök,

tebeşirden beyaz bir ova,

tual'ler, fırçalar, kırmızı saçları, tüp'ler, sarı eli, sehpası,

ama Tibet'in toplanmış bütün lama'ları hazırlamış oldukları kıyameti eteklerinin altında silkebilirler,

van Gogh bize önceden sezdirmiştir onun azot peroksit'ini, bizi tam yönelmeye zorlayacak kadar uğursuzluk taşıyan bir tual'de.

Bir gün esti ona böyle, motif'i aşmamaya karar vermek,

ama, van Gogh'u gördüğümüzde, motif'ten daha az aşılabilir bir şey olduğuna artık inanamayız.

Mor şasi'li ekin sapından bir koltuk üstünde yanmış bir

el şamdanının basit motif'i, van Gogh'un eli altında, yunan trajedilerinin ya da zaten şimdiye kadar oynanmamış olan Cyril Tourneur'ün, Webster'in ya da Ford'un dramlarının bütün dizisinden daha çok şey söyler.

Edebiyatsız, van Gogh'un, manzaralarının patlamasında kanla kızıllaşmış yüzünün bana doğru geldiğini gördüm,

kohan
taver
tensur
purtan

bir parlama içinde,
bir bombardıman içinde,
bir patlama içinde,
ki zavallı deli van Gogh'un bütün hayatı süresince boynunda taşıdığı o değirmen taşının öcünü almaktalar.
Ne için ve neresi için olduğunu bilmeden resim yapmanın değirmen taşı.

Çünkü hiç bu dünya için,
bu yeryüzü için çalışmadık biz, sürekli olarak,
mücadele etmedik,
korkudan, açlıktan, sefaletten, kinden, skandal'dan, ve tiksintiden haykırmadık,
zehirlenmedik hepimiz,

onun tarafından hepimiz büyülenmiş olsak da,
ve intihar etmedik sonunda,
çünkü değil miyiz hepimiz, zavallı van Gogh'un kendisi gibi, toplumun intihar etmişleri!

Van Gogh resim yaparken hikayeler anlatmaktan vazgeçti, ama harika olan, bu sadece ressam olan ressamın,
ve öbür ressamlardan daha ressam, çünkü malzeme, boya, onda ön plan'da bir yere sahiptir,
tüp'ten dışarı sıkılır sıkılmaz kavranan renk ile,
fırça tüylerinin renkte sanki biri diğerinin ardından gelircesine iziyle,
sanki kendi güneşinde ayrı, boyanmış resmin fırça darbesiyle,
rengin kendisine burguyla delinmiş, altüst edilmiş, ve ressamın her yandan matlaştırdığı ve karıştırdığı kıvılcımlar halinde fışkıran fırça ucunun i'si, virgül'ü, noktası ile,
harika olan, bu sadece ressam olan ressamın, bütün doğuştan ressamlar içinde, işimizin resimle olduğunu en çok unutturan olmasıdır,
seçtiği motif'i temsil etmek için resimle,
ve karşımıza, sabit tual'in önüne, saf gizi, işkence çeken çiçeğin, çoşkulu fırçası tarafından bütün yanlardan kılıçla vurulmuş, sürülmüş ve bastırılmış manzaranın, saf gizini getiren olmasıdır.

Onun manzaraları, ilkel kıyametlerini daha bulmamış, ama bulmadan etmeyecek olan eski günahlardır.

Niçin van Gogh'un resimleri, dünyanın mezarının san-

ki öbür yanından görülüyorlarmış izlenimini veriyorlar böyle bana, o dünyada ki sonuçta güneşleri sevinçli bir şekilde dönmüş ve aydınlatmış herşey olmuşlardır.

Çünkü bir gün ruh denilen şeyin bütün tarihi değil mi, onun çırpınan manzaralarında ve çiçeklerinde yaşayan ve ölen?

Ruh ki kulağını vücuda vermiştir, ve van Gogh onu ruhunun ruhuna iade etti,

bir kadın, uğursuz hülyayı pekitmek için.

Bir gün ruh yoktu,

tin de yok,

bilinçse, kimse bunu düşünmemişti,

ama neredeydi, zaten, tam savaş halinde, yok olur olmaz yeniden oluşan cisimlerden kurulu bir dünyada düşünce,

çünkü bir barış lüks'üdür düşünce.

Ve akılalmaz van Gogh'tan daha iyi hangi ressam sorunun olgusal yanını anlamıştır, onda ki her gerçek manzara, sanki güç halinde, yeniden başlayacağı potanın içindedir.

O zaman, ihtiyar van Gogh kraldı, ki ona karşı, uyurken, türk kültürü denilen ilginç günah yaratıldı,

dürüstlüğünün içini doldurmak adına, doğal bir şekilde sanatçı yemekten başka bir şey yapmasını bilmemiş insanlığın günahının örneği, konutu, sebebi.

Bunda da alçaklığını ayinsel olarak kutsallaştırmaktan başka bir şey yapmamıştır, insanlık.

Çünkü insanlık zahmetine katlanmak istemez yaşama-

nın, gerçekliği oluşturan güçlerin şu doğal dirsek dirseğe gelmelerine girmenin, onlardan hiçbir fırtınanın artık zarar veremeyeceği bir vücut çıkarmak için.

O hep, sadece varolmakla yetinmeyi tercih etmiştir.

Hayatıysa, sanatçının dehasında gidip aramaya alışmıştır.

Oysa, van Gogh, ki bir elini pişirmiştir, hiç korkmamıştır savaştan yaşamak için, yani varolma fikrinden yaşama olgusunu çıkarmak için,

ve herşey elbette varlık zahmetine katlanmadan varolabilir,

ve olabilir herşey, öfkeli van Gogh gibi ışıldamak ve kırmızı kırmızı parlamak zahmetine katlanmadan.

İşte bunu almıştır toplum ondan, gerçekleştirmek için türk kültürünü, o görünüşteki dürüstlüğün ki, kökeni ve desteği cinayet olan.

Ve işte böylece ölmüştür van Gogh intihar ederek, çünkü artık onu çekememiştir bütün bilincin ittifakı.

Çünkü, tin, ruh, bilinç, düşünce yoktuysa,
patlayıcı tuz vardı,
olgun volkan,
kaygı taşı,
sabır,
hıyarcık,
pişmiş tümör,
ve derisi yüzülmüş vücut yarası.

Ve kral van Gogh uyumaktaydı, sağlığının isyanının

bir dahaki uyarı işaretinin kuluçkasında.

Nasıl?

İyi sağlığın, birbirine sürtülerek alıştırılmış acılardan, yüz yarayla aşındırılmış müthiş yaşama ateşlerinden bir kan dolgunluğu olmasından dolayı, yine de yaşatılması gereken,

kendini devam ettirmesinin sağlanması gereken.

Kim pişmiş bomba ve sıkıştırılmış başdönmesi kokmuyorsa, canlı olmaya lâyık değildir.

Bu, zavallı van Gogh'un ateş patlamasıyla açığa vurmayı görev edindiği merhemdir.

Ama uyanık duran kötülük, ona acı verdi.

Türk, dürüst görünüşü altında, van Gogh'a nazikçe yaklaştı, ondan badem şekerini toplamak için,

oluşan doğal badem şekerini koparmak amacıyla.

Ve van Gogh orada bin tane yaz kaybetti.

Ki bundan öldü otuz yedi yaşında,

yaşamadan önce,

çünkü her maymun, ondan önce, onun toplamış olduğu güçlerden yaşamıştır.

Ve işte şimdi geri verilmesi gereken budur, van Gogh'a dirilmesini sağlamak için.

Bir alçak maymun ve ıslak köpek insanlığı karşısında, van Gogh'un resmi, ruhun, tin'in, bilincin, düşüncenin olmadığı, sadece sırasıyla bağlanmış ve çözülmüş basit cisimlerin olduğu bir zamanın resmi olmuştur.

Güçlü çırpınmalardan, öfkeli örselenmelerden manzaralar, ateşin, kesin sağlığa eriştirmek için, işlediği bir vücu-

dunkiler kadar.

Vücut, derinin altında, çok ısınmış bir fabrikadır,
ve, dışarıda,
hasta parlamaktadır,
ışıldamakta,
bütün gözenekleriyle,
ki patlak.
İşte bir manzarası
van Gogh'un
öğle vakti.

Sadece aralıksız savaş açıklar, ancak bir geçiş olan barışı,

nasıl ki boşaltılmaya hazır bir süt, kaynadığı tencereyi açıklar.

Kuşkulanın van Gogh'un güzel manzaralarından, fır dönen ve barışçıl,

çırpınan ve barıştırılmış.

Geçecek olan ateşin iki yükselmesi arası sağlıktır.

Bir sağlık isyanının iki atılımı arası ateştir.

Bir gün van Gogh'un hem ateşle hem de sağlıkla silahlanmış resmi,

kalbinin artık dayanamadığı kafeste bir dünyanın tozunu havaya fırlatmak için geri dönecektir.

POST-SCRIPTUM

Kargalar tablosuna dönüyorum.

Kim bu tablodaki kadar toprağın denizle eşdeğer olduğunu görmüştür, şimdiye değin.

Van Gogh, bütün ressamlar içinde, bizi en derin şekilde soyandır, ve örgüye dek, ama bir takıntının bitleri ayıklanırcasına.

Nesnelerin başka olmalarını kurmak, *başka*'nın günahı tehlikesini sonunda göze almak takıntısı, ve toprak, sıvı bir denizin rengine sahip olamaz, oysa sıvı bir deniz gibi fırlatmaktadır van Gogh toprağını sanki bir dizi bıçkı darbesi halinde.

Ve şarap tortusu rengini akıtmıştır tual'ine, ve topraktır şarap kokan, buğday dalgaları ortasında hâlâ çalkalanan, her yandan gökte biriken alçak bulutlara karşı kara bir horoz ibiği doğrultan.

Ama, daha önce de söyledim, hikayenin kasvetli yanı, kargaların işlenişindeki lüks'tür.

Şu misk, zengin arpa, sanki büyük bir akşam yemeğinden çıkmış yer mantarı rengi.

Gökyüzünün morumsu dalgalarında, iki ya da üç dumandan ihtiyar başı, bir kıyamet yüz buruşturmasını göze almıştır, ama van Gogh'un kargaları ordadır, onları daha edepli davranmaya iten, daha az ruhsallığa demek istiyorum,

ve ne söylemek istemiştir van Gogh'un kendisi bu basık göklü tual ile, sanki tam varoluştan kurtulduğu anda resmedilmiş, çünkü bu tual'in garip bir rengi vardır, neredeyse tumturaklı, doğuma, düğüne, gidişe dair,

kargaların kanatlarının güçlü zil darbeleri vurduğunu duyuyorum, dalgasını van Gogh'un artık durduramayacak gibi göründüğü bir toprak üstünde.

Sonra ölüm.

Saint-Rémy zeytin ağaçları.

Güneş servi'si.

Yatak odası.

Zeytin hasadı.

Aliscamps'lar.

Arles kahvesi.

Suya parmağımızı batırmak istediğimiz köprü, bir çocukluk durumuna şiddetli bir gerileme deviniminde, van Gogh'un olağanüstü bilek kuvvetinin bizi yaşamak zorunda bıraktığı.

Su mavidir,
bir su mavisinden değil,
bir sıvı boya mavisinden.
İntihar etmiş deli oradan geçmiş ve resmin suyunu doğaya iade etmiş,
ama ona, kim onu geri verecek?

Bir deli mi, van Gogh?

Bir gün, bir insan yüzüne bakmasını bilmiş olan, van Gogh'un kendisi tarafından portresine baksın, yumuşak şapkalı olanı düşünüyorum.

Aşırı açıkgörür van Gogh tarafından resmedilmiş o bizi inceleyen ve gözleyen, ters ters bakan, kızıl saçlı kasap şekli.

Bir insan yüzünü böylesine ezici bir güçle yoklamasını ve onun reddolunamaz psikolojisini sanki bıçakla gibi kesip ayırmasını bilecek bir tek psikiyatr tanımıyorum.

Van Gogh'un gözü büyük bir dahininkidir, ama belirdiği tual'in dibinden beni kesip ayırma tarzına bakacak olursam, onda şu an bir ressamın değil, benim tarafımdan hayatta hiç karşılaşılmamış bir filozofun dehasının yaşadığını hissederim.

Hayır, Sokrates bu göze sahip değildi, ondan önce bir tek zavallı Nietzsche belki, o ruhu soyan, vucudu ruhtan kurtaran, insan vucudunu çırılçıplak kılan - tin'in kaçamakları dışında - bakışa sahip oldu.

Van Gogh'un bakışı asılıdır, vidalanmıştır, cam gibidir seyrek gözkapakları, zayıf ve bir tek kıvrımı olmayan kaşları

ardında.

Dümdüz batan bir bakıştır, iyi yontulmuş bir ağaç gibi bıçakla budanmış bu yüzde delip geçer.

Ama van Gogh, gözbebeğinin boşluğa devrileceği an'ı yakalamıştır,

bir meteor'un bombası gibi bize karşı fırlamış bu bakışın, onu dolduran boşluğun ve devinimsizliğin durgun rengini aldığı an'ı.

Dünyadaki bütün psikiyatr'lardan daha iyi, işte böyle saptamıştır büyük van Gogh hastalığının yerini.

Deliyorum, geri alıyorum, inceliyorum, takıyorum, söküyorum, hiçbirşey saklamıyor ölü hayatım, ve kimseye kötülük yapmamıştır hiçlik de, beni içeri dönmeye zorlayan, şu geçen ve bazen beni altında bırakan gönül yıkıcı yokluktur, ama orada berrak, çok berrak görüyorum herşeyi, hiçliğin bile ne olduğunu biliyorum, ve içinde ne olduğunu söyleyebilirim.

Ve haklıydı van Gogh, sonsuzluk için yaşanabilir, sadece sonsuzlukla hoşnut olunabilir, bin büyük dahiyi doyuracak kadar sonsuzluk bulunmakta yeryüzünde ve kürelerde, ve eğer van Gogh bununla bütün hayatına ışık yaymak arzusunu gerçekleştiremediyse, toplumun ona bunu yasaklaması yüzündendir.

Düpedüz ve bilinçlice yasaklaması yüzünden.

Bir gün van Gogh'u katledenler olmuştur, Gérard de Nerval'ı, Baudelaire'i, Edgar Poe'yu ve Lautréamont'u katledenler olduğu gibi.

Bunlar ona bir gün şunu söyleyenlerdir:

Ve şimdi, yeter artık van Gogh, hadi mezara, bıktık usandık senin dehandan, sonsuzluksa, bizim içindir sonsuzluk.

Çünkü van Gogh sonsuzluğu aramaktan ölmemiştir,

sefaletten ve nefes tıkanmasından boğulmaya zorlanmamıştır,

o daha yaşarken, sonsuzluğu ona karşı ellerinde bulundurduklarını sananlar güruhu tarafından, sonsuzluğun ona verilmeyişi yüzünden ölmüştür;

ve van Gogh bütün hayatı boyunca yaşamaya yetecek kadar sonsuzluk bulabilirdi, eğer kitlenin hayvani bilinci, resimle ya da şiirle hiç ilişkisi olmamış seks partilerini beslemek için ona sahip olmak istemeseydi.

Dahası, yalnız başına intihar edilmez.

Kimse yalnız olmamıştır doğmak için.

Kimse de yalnız değildir ölmek için.

Ama, intihar durumunda, doğaya karşı kendi hayatından kendini yoksun etme eylemine vücudu karar verdirmek için bir kötü varlıklar ordusu gereklidir.

Ve inanıyorum ki son ölüm dakikasında, hep başka biri vardır, bizi kendi hayatımızdan yoksun bırakmak için.

İşte böylece van Gogh kendini mahkum etti, çünkü yaşamayı bitirmişti ve, kardeşine mektuplarının sezinlettiği gibi, çünkü kardeşinin bir oğlunun doğumu karşısında,

kendini beslenmesi gereken fazladan bir ağız olarak

hissetmişti.

Ama özellikle de van Gogh sonunda kavuşmak istiyordu o sonsuzluğa, ona ki, söylediğine göre, bir yıldıza giden bir trene binilir gibi binilip gidilir,

ve hayattan kurtulmaya iyice karar verildiği gün binilip gidilir.

Oysa, meydana geldiği şekilde, van Gogh'un ölümünde, bunun olduğunu sanmıyorum.

Van Gogh'u dünyadan önce kardeşi kovdu, ona yeğeninin doğumunu açıklayarak, sonra da doktor Gachet kovdu, ona dinlenmeyi ve yalnızlığı önermek yerine, van Gogh'un gidip yatmakla daha iyi edeceğini hissettiği bir gün onu motif üstünde resim yapmaya yollayan.

Çünkü ızdırap çektirilen van Gogh'un yapısındaki bir açıkgörürlüğe ve duyarlığa böyle dolaysızca karşı durulmaz.

Bazı bilinçler vardır ki, kimi günler, basit bir çelişki yüzünden kendilerini öldürebilirler, ve bunun için de deli, saptanmış ve kataloğa girmiş deli olmak gerekmez, tersine, sağlıklı olmak ve aklı kendi tarafında bulundurmak yeterlidir.

Ben, benzer bir durumda, çoğu kez başıma geldiği gibi, bana "Bay Artaud, sayıklıyorsunuz" denilmesini duymaya bir cinayet işlemeden artık dayanamam.

Ve van Gogh, bunun kendisine denildiğini duydu.

Ve bu yüzden gerildi boğazında, onu öldürmüş olan bu kan düğümü.

Van Gogh, büyü ve büyülemeler konusunda, onun Orangerie müzesinde sergilenen eserlerinin önünden iki aydır sırayla geçen bütün insanlar, 1946'nın şubat, mart, nisan ve mayıs ayları akşamları yaptıkları herşeyi ve başlarına gelen herşeyi hatırladıklarından iyice eminler mi? Havanın ve sokakların atmosferinin sıvı, jelatinli, kararsız gibi olduğu, ve yıldızlarla gökyüzünün ışığının kaybolduğu belli bir akşam olmadı mı?

Ve van Gogh orada değildi, ki Arles kahvesini resmetmiştir. Ama ben Rodez'deydim, yani hâlâ yeryüzünde, Paris'in bütün sakinleri, bir gece boyunca, onu terketmeye kendilerini çok yakın hissetmiş olmalıyken.

Ve onların hep birlikte katıldıklarından dolayı değil miydi bazı genel adiliklere, Paris'lilerin bilincinin, bir ya da iki saatliğine normal düzlemini terkedip, öbüründe, dokuz yıllık kapatılma sürem boyunca çoğu kez tanığı olmaktan biraz fazlasını olduğum, o kitle halinde kin gösterilerinden

birine geçtiği. Şimdi kin unutuldu, onun ardı sıra gelen gece temizlemeleri de, ve alçak domuz yavrusu ruhlarını açıkça ve herkesin yüzüne o kadar çok defa göstermiş aynı kişiler, şimdi sırayla van Gogh'un önünden geçmekteler, onun ki, o yaşarken, onlar ya da onların babaları ve anneleri, boynunu o kadar iyi sıktılar.

Ama sözünü ettiğim akşamlardan birinde, Madeleine bulvarına, Mathurins'ler sokağının açısına, kocaman bir beyaz taş düşmedi mi, sanki Popocatepetl volkan'ının yeni bir volkanik püskürmesinden çıkmış?

Giriş, 28 şubat ile 2 mart 1947 arası yazılmış metinlerden yola çıkılarak dikte edilmiştir.

Giriş'in Post-Scriptum'u, 10 mart 1947 tarihine doğru dikte edilmiştir.

(1) Doktor L, doktor Jacques Latremolière olabilir (Rodez akıl hastanesinin doktorlarından).

Toplumun intihar ettirdiği: ilk şekli, 8 ile 15 şubat 1947 arasında yazılmıştır.

(2) *Père Tanguy* resmine burada yanlışlıkla *Père Tranquille* (Sakin Baba) denilmiştir. Çünkü, sergiyi gezerken, tablonun ismi Artaud'ya böyle bildirilmiş. Yanlışlık belirtildiğinde, Artaud bunun anlamsız olmadığını söylemiş, ve bu ismin resmedilen şahsa uygun olduğunu ileri sürmüş.

(3) Artaud, *Vincent van Gogh'un kardeşi Théo'ya mektupları* yapıtından, 1. La Haye'den 1882-1883'lerde yazılmış

mektubun bir bölümü, 2. Arles'dan yazılmış, 8 eylül 1888 tarihli mektubun bir bölümü, 3. Auvers-sur-Oise'dan 23 temmuz 1890 tarihli bir mektubu seçmişti. Kitap baskıya hazırlanırken, Artaud mektupların sırasını karıştırmıştı, ve ilk mektuptan bir bölüm, 3. mektubun devamında yer almıştı.

Post-Scriptum, 15 ile 28 şubat 1947 arası yazılan metinlerden dikte edilmiştir.

Post-Scriptum'un *Post-Scriptum*'u, düzeltilmiş daktilo nüshasına eklenmiştir.

ANTONIN ARTAUD

Antonin Artaud 1896'da Marsilya'da doğdu. Sahneye koyuculuk yaptı, birçok tiyatro yapıtında ve filmde rol aldı; resimleri de vardır. Sürrealist akıma bir süre katıldı. 1926'da topluluktan atıldı.

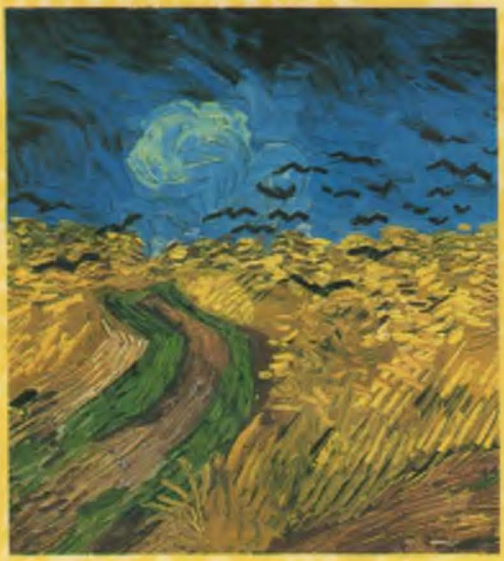
Bu sıralarda ***Correspondance avec Jacques Rivière*** *(«Jacques Rivière ile yazışma» - 1924),* ***L'Ombilic des Limbes*** *(«Bellisizliklerin göbeği» - 1925),* ***Le Pése-Nerfs*** *(«Sinir tartısı» - 1925),* ***L'Art et la Mort*** *(«Sanat ve ölüm» - 1929) adlı küçük boyutta kitapları yayınlandı. 1931 - 1935 yılları arası* ***Le Théâtre et Son Double*** *(«Tiyatro ve sureti» - yayın tarihi: 1938) adlı yapıtını oluşturan yazıları yazdı. 1934'te, İ.S. 204 - 222 yılları arasında yaşamış çılgın Roma imparatorunu konu alan* ***Héliogabale*** *adlı yapıtını yayınladı. 1936'da Meksika'ya gitti. Orada yaklaşık altı ay kaldı. Tarahumara yerlileri arasında edindiği izlenimleri* ***Les Tarahumaras*** *(«Tarahumara'lar» - 1955) adlı kitabında işledi. 1937'de İrlanda'ya yaptığı bir gezinin dönüşünde tutuklanıp akıl hastanesine kapatıldı. Çeşitli akıl hastanelerinde, en son da Rodez'dekinde kaldı (1943 - 1946). Orada tekrar yazı yazmaya başladı:* ***Lettres de Rodez*** *(«Rodez'den mektuplar» - 1946).*

1946'da özgürlüğüne kavuştu. Yaşamının son iki yılında sürekli olarak ürün verdi: ***Artaud le Mômo***, ***Ci-gît*** *(«Burada gömülüdür»),* ***Van Gogh le suicidé de la Société*** *(«Van Gogh toplumun intihar ettirdiği»),* ***Suppôts et Supplications*** *(«Kötülük ortakları ve işkenceler»),* ***Pour en finir avec le jugement de Dieu*** *(«Tanrı yargısının işini bitirmek için»). 4 Mart 1948'de öldü.*

Van Gogh, toplumun intihar ettirdiği *K yayınevi'nde, 1947 yılında yayınlanmış, 3000 adet basılmıştır. Artaud'nun isteğine uygun olarak, kitapta van Gogh'un 7 tablosu yer almaktaydı. Sekizinci bir tablo, bir Otoportre, kapakta görünmekteydi.*

Yapıt, 16 ocak 1948 günü Sainte-Beuve ödülünü almıştır.

Antonin Artaud, Pierre Leob'un bir mektubunu okuduktan sonra, kitabı yazmaya karar vermiştir: mektupta, Leob, Artaud'ya van Gogh konusunda bir kitap yazmasının ne kadar iyi olacağını belirtmekteydi, ek olarak da **Arts** *dergisinin 31 ocak 1947 sayısında yer alan van Gogh'la ilgili bir yazıyı yolluyordu (yazının başlığı: "Onun Deliliği?", doktor Beer adlı şahsın van Gogh'un deliliği konusundaki görüşlerini içeren psikiyatrik bir inceleme). Artaud'nun bu metne tepkisi, Paule Thévenin'e göre, kitabın yazılışında belirleyici olmuştur.*

ISBN 975-7496-18-9